ખોજા સુનતજમાતના નવા કાયેદા

વીરૂધ

ખોજા અબદલ્લા હાજી અલારખીઆ

ના ઊરદુ ચોપાનીઆ

નો

તરજુમો.

ઇશલામી વીચાર.

ગુલામ અલી ગુલામ હુશેન

કાસીદ મુંબઈ પરેસ.

૧૮૮૦.

૧૩૫૨

ખુલાસો.

"યાદ નામે" આ નામથી ઓરદુ જબાનમાં એક કેતાબ માસ એક થયો જાહેર થઈ છે, તે કોઈ લાગવગીઆ સુની ખોજાઓએ મોટા હોદેદાર અંગરેજો સાથ મલી ઈશલામી મજહબથી ઉલટી રાહે જઈને મુસલમીન કોમ માટે નવા કાયદા ઘડી કઢાવીઆ ઉપર અરજીના આકારમાં તે એક માઆકુલ કેતાબ છે. આજ સદીઓ થઈ નબી શાહેબના ખુદા ફરમાન ઉપર જેહાનની તમામ મુસલમીન પાદશાહાતોમાં અદલ ઈનશાફ મલેછે. જે કોમની પુખતગીથી તે ઉપર બીજા મજહબો હશદ ને તાજ્જુબીથી જોએછે અને તેના માતબર કાએદા કાનુનની બબજા તારીફ કરેછે, તે કોમને કાએદાની શું ખુટ પડી કે આ રવેશ અમલ કરવામાં સુની ખોજાઓએ નાલાએક કોશીસ અજમાવી છે? મુશલમીન કોમના મજહબથી એક રજ ઉલટી બજાવનારો એ મજહબના મુસતકીમ રચાયલા ને ખુદાતાલાની જનાબથી આવેલા વગર ખામીના કાયદા મુઆફેક કુફર કેહવાય છે અને તે ઈશલામી મજહબ માનનારો નથી એ મુકરર થાએછે. આજ તુલગની કોઈ પણ બાદશાહાતે ઈશલામી મજહબની માતેબર રાહ રશમ ને અદલ ઈનશાફના હકમાં કસી ચુનોચરા કરી નથી અને કરવા જેવી તાકાત પણ રાખતા નથી. મુશલમીન મજહબે આજ તલગ પોતાના નબીના ખુદા જનાબથી લાવેલા કુરઆન શીવા કસા ઉપર પોતાના ઈનશાફનો અમલ કરીઓ નથી અ ઓર પણ પોતાના માઆકુલ ઈનશાફથી બબજાની પાદશા જીતી પોતાના કાયદા રવેશ સલતનત સથાપી છે; તે આ

રોશન છે. શું હીંદુસથાનમાં શાહાનશાહ અકબર કે શું ચીનમાં શાહાનશાહ તેહમર લીંગ કે તુરકોમાં શાહાનશાહ જંગીશ કે શું રૂમશામમાં શુલતાન મહમદે કે શું બગદાદથી ઈરાન ને એશીઆના તુરકસથાનના ખલીફ હારૂન અલ રશીદ એ નામીચા જેહાન ધુંજાવનારાઓના દોર તવારીખમાં આશકારા છે કે તે મુશલમીન શાહાનશાહોએ તમામ જેહાનને પોતાના તરીકા ને કાયદા ઉપર આરામ ને અદલ ઈનશાફ બખશીઓછે, તેવા જેહાન જેરોજબર કરનારાઓની કોમ આજના જમાનામાં મુની ઓલાઓને કાએદાથી ખામી વાલી જણાઈ અને તેને આજની કેશરે હીંદની જઓજલાલ કારકીરદીમાં મુંબઈના મોટા હોદેદારોએ તે ખામી એનાએત કરી ! એવો ઢોંગ થયોછે.

વલી આ કાએદા બીજી રવેસે પણ બેવજન છે. બલવાં પછેનો રાણી શાહેબનો ઢંઢેરો અને વલી હાલમાં છેલો કેસરે હીંદની સથાપણમાં અપાયલો ને વંચાવેલો કોલબંદ ઢંઢેરો કે જેમાં આપાણી નામદાર કેશરે હીંદની બુલંદ સરકાર કોઈના પણ મજહબ ઈમાન એકરાર વચે નહી આલવા સાફ ખુલી રીતે જાહેર કરેછે, તે કોલ ને વચનનો વજન પણ આ રવેસ જે કોમ આજ શું પણ કોઈ જમાને પણ પોતાના નબીના લાવેલા ખુદાઈ ફરમાન ને કાયદાથી કોઈ પણ જાતના નવા કાયદા કાનુનની ગરજમા આવનાર નથી તે વચે આવીઆથી બીલકુલ તુટેછે. એક તકરાર બીજી પણ જાહેર મલાઈ છે કે જેવારે કમીશન હજુર આ કાયદા બનતા હતા તે વખતે આપણા નામદાર આગાખાનના વડા બેટા આગા અલીશાહ કમીશનના મજકુર છ માણુશો પે કાયદા તયાર કરવાના વખતે સામેલગીરીના તેઓનેજ હતા કે તમો ઈસલામથી જુદા "કાયદા બાંધોછો તે હમોને નથી, કાંએ કે તે હમારા ઈસમાઈલીઆ ધરમ વીરૂધ છે. પણ એઓએ કહયું હતું કે, હમો ઈસમાલીઆ તડવાલા

પોને ઇસમાઇલી કાયદા, અને આહમદભાઇ હબીબભાઇના તડ વાળા જેઓ શુનત જમાતછે તેઓને શુની કાએદા પરમાંણે ધારા બાંધી આપવા જોઇએ. અને ઇસમાઇલી અને શુની કાએદા વીરૂધ બીજા નવા કાએદા કરવાની કશી જરૂર નથી?" એ રીતે એ નવા કાયદા ઉપર નજર નાખતાં અમને અમારા ઇશલામી શેરકા માટે આ "યાદ નામે" થી મોટો તરાસ ઉપજીઓછે કે આ કદમ ઉપર મુશલમીન કોમથી ઘટતી ચુનોચરા કે ચકચાર થશે તે વખત જે બદીની હાલમાં હસતી નથી તે તરત જાહેર થશે અને નાહકની બેદીલી ફેલાશે. આશા છે કે આ સેજ ખુલાશાથી લાગતા વલગતા પોતાની ભુલ જોઇ આ કાયદા નાબુદ કરશે અને ઇશલામી મજહબની ખાલેશી જાલવશે.

ખોજા સુનતજમાતના નવા કાયેદા

વીરૂધ

ખોજા અબદલ્લા હાજી અલ્લારખીઆ

ના ઊરદુ ચોપાનીઆ

નો

તરજુમો.

ઇશલામી વીચાર.

ગુલામ અલી ગુલામ હુશેન

મુંબઈ.

કાસીદ મુંબઈ પરેસ.

૧૮૮૦.

બીસમીલલ્લા હીરરાહમા નીર્રરહીમ.

અલહમદો લીલ્લાહ રબીલ્લ આલમીન વલ આકીબતો લીલ્લ મુતતકીઈન વસ્સલાતો વસ્સલામો અલ્લા રસુલીહી મહમ્મ દીન વ આલહી વ અસહાબહી વ આહલેબએતહી અજમઈન.

શુકરછે, તે પાકપરવરદીગારનો કે જે કુલ જહાંનનો માલેક છે અને દરૂદ (સલામ) હોજો તેના રસુલ હજરત મહામદ મુસતફા શલલાહો અલહે ઉપર તથા તેની આલ, અસહાબ, અને તેની ઓવલાદ ઉપર.

હું ખોજા અબદુલા વલદ હાજી અતારખાયા એક કમીન કમતરીન મુસલમાન છું. અને સઘલા ઇસલામીઓની શેવા માં નમનતાઇથી વીંનતી કરૂં છું કે, મારી નયાત એટલે ખોજા આજથી સારા તરનશો વરશ થયા હીંદુઓમાંથી મુસલમાન થયા છે અને કેટલીક રશમો હમારી કોમમાં હીંદુઓની હતી અને થોડીક રસમો મુસલમાનોની હતી, અને આએ રસમોના માફક હમો આજ દીન સુધી ચાલતા આવયા છીએ. આજે ચાલીશ વરશના ઉપર હમારા કોમમા ખુદા જલશાનહોએ હમોને દીની ઇલમ પણ બક્ષયો, તયાર પછી હમારી કોમમાં બે તડા (ફીરકા) થયા, તેવોમાંના એક ફરકાએ શીઆ ઇસમાઇલીઆ નો તરીકો અખતયાર કીધો, અને બીજા ફરકાએ શુનત જ માતનો તરીક અખતયાર કીધો, તે વાતને આજે તીશ વરશ નો જમાનો ગુજરી ગયોછે; તયારથી તે પોતાની પોતા રસમ પ્ર માણે ચાલતા આવેછે. હમારી શુનતજમઆતની કોમમાં એક ખાંનદાન બહું પયસાદાર હતો તે ખાનદાનમાંથી એક ભાઇ ગુજરી

ગયો એટલે કે હમેશગીના દરવાજાએ પોહચીઓ અને તે ભાઈ
નો મુબારક નામ "ખાન મુહામદ હબીબ ભાઈ" હતું, અને તે પો
તા પાછલ એક છોકરી અને બઐરી મુકી ગઓ અને તે શીવાએ
આસરે પંદરથી સતર લાખ રૂપયા પણ મુકી ગયો અને વ
સીઅત નામું પણ લખી ગયોછે, કે જે વસીઅતનામાંનો તરસ
ટી એટલે કામ ચલાઉ મુતવલી, પોતાના નાન્હા ભાઇ નામે
"આહમદ ભાઇ હબીબભાઇ"ને નેમયો હતો, આ ભાઈ આહમદભા
ઈ હબીબભાઈએ પોતાના મનમાં વીચાર કીધો કે મારા ભાઇની વ
સીઅતો પ્રમાણે જો કદી ખરચ કરૂં તો મારા હાથમાંથી આસરે
૧૭ લાખ રૂપીઆ જતા રેહેશે, તયારે પોતાના દીલમાંથી કેટલા
એક કાયદા ઉતપન કીધા કે જેનો મતલબ શુનત જમાતના રસ
મથી ઊલટો છે, એટલે કે જો મરનાર પોતાના પછવાડે પોતાના
છોકરા મુકી જાએ તો તે મીલકતના ધણી તેના છોકરાઓ થા
એ અને જો મરનાર પછવાડે નારી એટલે છોકરીઓ યાને
સ્ત્રી મુકી જાએ તો તે મીલકતના વારેશ તેના ભાઈઓ થાએ
અને સ્ત્રી અને છોકરીઓને કશો હીશો લાગે નહી. આવો કાયદા પો
તાના દીલમાં ગોઠવીઆછે અને આએ કાયદા સરકારી હુકમ વ
ગર અમલમાં નહીં આવી શકે' તયારે આએ આહમદભાઇ હ
બીબભાઇએ પોતાના એક દોસત જે નામદાર અંગરેજની કોરટ
નો એક જડજ (નયાયધીસ) છે, તેને કહયું હશે, કે હમો લો
કોમાં કાયદા વારસા બાબે નથી તે તયાર કરવા જોઇએ, તયારે
તે નામદાર જડજે કહયું કે, બહુ ઠીક, હમો બે અરજીઓ તયાર
કરીને બે જમઆતની પાસે મોકલએ છીએ. એક અર
જી ખોજા ઈસમાઈલીઆ શીઆને બીજી સુનત જમાતને તે બે
અરજીઓની મતલબ આએ છે કે "તમારી કોમમાં વારસાને લગ
તો કોઈ ધારો મુકરર નથી, તે માટે એક કાયદો હમો બનાવવા
ચાહીએ છીએ. જયારે આ બે અરજીઓ બેઉ જમઆતને પોહ
ચી. તયારે શીઆ ઇસમાઇલીઆ ખોજાઓએ પોતાની જમાત
એકઠી કરી અને તે અરજીનો સાર વાંચી સંભલાવયો. તયારે
મજકુર મજલીસમાં આ વાત મુકરર થઇ કે હમોને હમારી જુ

ની રસમો જે ચાલતી આવેછે તે પસંદ છે, અને જે નવા. કાયદા સરકાર બનાવા ચાહેછે તેની કશી અગત નથી. તે માટે આએ નવા કાયદાના વીરૂધ જવાબની એક અરજી ઉપર આસરે પાંચ હજાર માણુશોએ શહી કરીને નામદાર જડજ શાહેબ ને મોકલાવી હતી.

બીજી અરજી સુનત જમઆતની પાસે આવી હતી. તવારે મજકુર આહમદભાઇ હબીબભાઇએ પોતાના જાત ભાઇની મજલીસ એકઠી કીધી અને નામદાર સરકારની અંગરેજી અરજી દેખાડી, કે આપણી કોમમાં વારસા હીસસાના કોઇ ધારા બાંધેલા નથી વાસતે તે કરવા જોઇએ. તવારે તે શુનત જમાતીઓએ જવાબ આપયો કે આપણુને કોઇ કાયદાની જરૂર નથી, કારણ કે આપણા વાસતે કુરાને મજીદ મોજુદ છે. પણ અંગરેજો પાસેથી આપણુને કાયદા જરૂર કરાવા જોઇએ. અને તે માટે આપણુને અરજી મોકલવી જોઇએ. પાછળથી આપણે જોઇ લેશું, એવું આહમદભાઇએ કહેવાથી થોડાક લોકોએ શહી કીધી, અને થોડાએકોએ તે અરજી ઉપર શહી કીધી નહી, અને જેઓએ તે અરજી ઊપર સહી કીધી તેઓને એવું સમજાવવામાં આવ્યું હતું કે, આપણા કાયદા શુનત જમાતના માફક કુરાન અને હદીસના મુઆફક થશે,

આશરે ૧૫૦ માણુશના સહીની ઉપલી અરજી નામદાર જડજ સાહેબ પાસે મોકલાવવામાં આવી હતી અને શીઆ ઇસમાઇલીઓની ૫૦૦૦ સહીની પહેલી અરજી કબુલ થઇ નહી તેનો સબબ એ હસે કે તે પાંચ હજાર માએલા કોઇની પણ ઇજત અંગરેજ સરકાર પાસે નહી હતી, કારણ કે તે સઘલા ગરીબ અને કોઇ પઇસાદાર હતા નહી, અને આએ ૧૫૦ સહીવાલી અરજી કબુલ થઇ તેનો સબબ એ હસે કે તે ૧૫૦ માણુશ માએલા એક આહમદભાઈ હબીબભાઇ બહુંજ માલદાર છે અને તે અંગરેજ સરકાર પાસે મોટી આબરૂ ધરાવેછે એટલે કે ચીફ જસટીસ સાથે બહુ મીત્રાચારી હોવાના કારણે દોઢસો સહી વાલી અરજી કબુલ થઇ, નહીં તો આ નવા કાયદાની સામે

૫૦૦૦ સહીની અરજી ઘણી મજબુત હતી, કારણ કે "કહાં દોઢસો ને કહાં પાંચ હજાર" પણ મજકુર આહમદભાઈ મુંબઈ બેંકના ડાયરેકટર હોવાથી તે કબુલ થઈ હતી. હવે જાણવું જોઈએ કે અંગરેજને પણ પઈસાદારની વાત પસંદ આવેછે અને ગરીબોની વાત કબુલ હોતી નથી.

૧૫૦ સહીવાળી અરજી ઉપર ધયાન લગાડી નામદાર અંગરેજ સરકારે એટલે કે ચીફ જસટીસ "સર માઈકલ રાબરટ વેસટરાપ નાઈટ" સાહેબે એક (કમીશન) મંડલી ૭ માણસોની ઠેરવી. તે કમીશને બેશીને કાએદા એવા ઘડી કહાડીઆ કે જે કાએદાનો હવાલો કોઈ પણ કીતાબથી મલી આવતો નથી, તે ઉપર હમોને એવો શક ગયો કે નામદાર અંગરેજ સરકાર એટલે કે વેસટરાપ સાહેબની સાથે આહમદભાઈ હબીબભાઈની ઘણી દોસતી હોવી જોઈએ કે જે કારણે તે કબુલ થાઈ અને જો મીત્રાચારી નહી હતે તો દોઢસો સહીવાળી અરજીનો જવાબ ખુલો મલતે કે તમો આહમદભાઈ હબીબભાઈ સુની છો તે માટે તમારો ઇનસાફ હમારા સાંમે વારસાને લગતો આવશે તો હમો શુનત જમઆત પરમાણે ઇનસાફ કરસું, અને ઇસમાઈલીઆ કોમનો ઇનસાફ ઇસમાઈલીઆ ધારા પરમાણે કરશું. કેહવાની જરૂર નથી, પણ દુનીઆમાં પઈસાના સબબે આ વાતો થઈ છે.

હવે તે સાત માણસો એટલે કે આહમદભાઈએ જેઓ તે ખાતર સરકારને સીફારસ કરી તે મુકરર થયા હશે, તે સાત ગરસથોન નામ મુબારક આએછે. મી૦ મેલવીલ સાહેબ પરમુખ, (૨) મી૦ ઇસપેનસર સાહેબ (૩) ઇસમઈલીઆ ફીરકાનો નાએબ હીઝ હાઈનેસ આગા અલીશાહ (૪) આહમદભાઈ હબીભાઈ, તે સુનત જમાતનો સેઠીઓ અને નવા કાયદાની આગીવાની કરનારો (૫) જેરાજભાઈ પીરભાઈ પઈસાદાર અને આહમદભાઈ હબીબભાઈનો મીત્ર (૬) આહમદભાઈ હબીબભાઈ અને જેરાજભાઈ પીરભાઈની દોલતથી પરવરશ થએલો મી૦ રેહેમતુલા મહામદ સાયાની વકીલ, અને (૭) મો શેઠ ધરમશીભાઈ પુંજાભાઈ

ઉપલા સાત માણસોએ કાયદા ઘડીઆછે તેઓમાના બે અંગરેજ છે.' અને આપણા મુસલમાનોને આપણા ધરમમાં અંગરેજોને લેવાની કશી જરૂર ના હતી. અને માજી લારડ કેનીંગ અને લારડ લીટનના શને ૧૮૫૭ અને ૧૮૭૭ના જાહેર નામાઓ પરમાણે પણ તેવાને વચમાં લેવા જોઇએ નહી.

એવોમાંનો ત્રીજો ગરહસથ ઇસમાઇલી ઈમામોનો નાયબ હીઝ હાઇનેસ આગા અલીશાહ ઇસમાઇલી ધરમ પાલનાર છે. અને આએ કાયદાઓથી તે પણ ખુશી નથી; તે શીવાએ હમોએ સાંભલેલું છે કે, જે વખતે મજકુર છ માણશો સાથે એઓ કાયદા તયાર કરતા હતા તે વખતે એઓ તેઓનેજ કેહેતા હતા કે તમો ઇસલામથી જુદા કાયદા બાંધોછો તે હમોને કબુલ નથી કાંએક તે હમારા ઇસમાઇલીઆ ધરમના વીરૂધ છે. વલી એવું પણ કહયું હતું કે, હમો ઇસમાઇલીઆ તડ વાલાઓને ઇસમાઈલીનો કાયદા; અને આહમદભાઇ હબીબભાઇના તડ વાલા જેવને શુનત જમાતછે. તેવોને શુની કાએદા પરમાણે ધારા બાંધી આપવા જોઇએ. અને ઇસમાઇલી અને શુની કાએદા વીરૂધ બીજા નવા કાએદા કરવાની કશી જરૂર નથી? પણ ભાઇઓ ૬ ના સાંમે એકનુ તે શું ચાલે? અને કેહનારના સુખનને વજન કહાંથી મલે, તયારે તે ઇસમાઈલી નાએબે કહીયું કે, જે કાયદાઓ તમો બનાવોછો તે હમોને પસંદ નથી.

બાકી રહેલા ચાર ખોજા મેમબરોની ટુંકમાં તવારીખ દરમીઆન, પેહલા મેમબર મી૰ આહમદભાઇ હબીબભાઇનો ટુંકમાં હેવાલ એ છે કે મરહુમ ખાન મહમદ હબીબભાઈ (આહમદભાઇના ભાઇ), એ પોતાની હયાતીમાં એક વસીઅતનામું કીધું હતું કે," મારા મરવા પછી આપણી કોમના ખોજાઓના છોકરાઓ માટે એક મદરસા કરવી. અને તે મદરસા તયાર કરવાને માટે હું (મરનાર ધણી) રૂપીઆ અઢી લાખ પોતાની પુંજીમાંથી આપું છું, અને દસ હજાર રૂપીઆ આપણી કોમની મસજીદના ખરચ માટે આપું છું." હવે આએ બે વશ

અતોને એટલે કે અડી લાખ રૂપીઆમાંથી મદરસા તયાર થઇ નહીં અને દસ હજાર રૂપીઆમાંથી મસજીદમાં શું ખરચ કરો. તે વાતને આજે વીસ વરસ ગુજરી ગયાંછે કે પોતા પાસે રૂપીઆ રાખયા પણ તેઓ. કામોમાં ખરચ કીધા નથી અને આ ધણી સુનત જમાતનો થઇને કલામે મજીદથી ઊલટા જુદા કાયદા કરે તો કાફર થાએ છે, આએ આએતના તરજુમા પર માણે ખુદાનો કોલ છે.

(આયત.)—વ મંલલમ એહકમો બીમા અન જલંલાહો ફઉલાઇકા હુમુઝ ઝાલીમુંન—માયાની.—અને જે કોઇકે નહી હુકમ કરે સાથ હુકમ અલાહના કે જે તેને ઉતારેલા છે, તો તેવા શખશો જાલીમ છે.

(આયત)—વ મંલલમ એહકમો બીમા અનજલલાહો ફઉલાઇકા હુમુલ ફાસીકૂન—માયાની.—અને જે લોક પરવરદીગારના હુકમ પર અમલ નહી કરે તે ફાસીક (લુચા) છે.

(આયત.)—વમંલલમ એહકમો બીમા ઉનજલલાહો ફઉલાઇકા હુમુલ કાફીરૂન—માયાની.—અને જે કોઇ પરવરદીગારે ઉતારેલી ચીજ પર અમલ કરે અથવા ન ચાલે તે માનસ કાફર છે.

આએ આહમદભાઇ સુનત જમાત હોવા છતા હમારા સુનત જમાતની મસજીદમા નમાઝ પડવા માટે આવતો નથી, તો હમારા ધરમ પરમાણે જે તારકુસ સલાત એટલે બંદગીને તજી દેનારા હોએ તો તેને સદા બંદીખાને રાખવાનો હુકમ છે અને જયારે તે તોબા કરે તયારે તેને છોડવો જોઇએ. અને જો એ વશીઅત બજા લાવવા માટે જો હમારો કાજી હતે તો હમો તેના પાસેથી લઇ શકીએ છીએ. હવે આએ વખતના તમો કાજી છો વાસતે તમોએ આ વસીઅતના માફક આહમદભાઇ પાસેથી વસીઅતના રૂપીઆ લઇને તે વસીઅતનામા પરમાણે ખરચમાં લાવવા જોઇએ.

(હદીસ)

ઇન કાના વસીયુન આમીનુન આજીઝન ફલકાઝી યદમુ ઇલયહી મન યોઇનહુ

૫—એબદો મન તરકતલ મયતે એતજહીઝ મીન ગઇરે તક સીરીન વલા તબઝીર સુમમા તકદ્દુમ દયુનહુ સુમમા ઇન અસા બીહીત વજબા તનફીઝહુ મીન સુલસીલ બાકી કઝા ફી કુતબુલ ફીકાએ વલ ફરાઇઝ

૬—અલવસી ફાસક, વ કાફીર વ અમદ ફઅજીમ અઝલ હુ વ અકામહુ કજા ફી ખઝાનતીલ મફતીઇના વ હા કજા ફી ફતાવી અલમગીરી વ દુરૂલ મુખતાર વ કુતુબી ફીહકા

માયની.—અગર તરસટી અમાનતદાર (મુતવલી) અમાનત દારી ચાલુ નહી કરસે તો તે વસાઅતો પુરી પાડવા. કાજીને સામીલ કરવો જોઇએ. ૫ તેની વસાઅત પરમાણે તે પેહલા તેની મયતનો દફન કફન કરવાનો ખરચ વધુ કે ઓછો ઠેરાવ કરે તયાર બાદ કરજદારોને આપે, તે પછી તેની બાકી રહેલી દોલતમાંથી તીજા હીસાથી તેની વસીઅતો ચાલુ કરે જેમ ફીકા અને ફરાએઝના કીતાબોમાં લખેલું છે. "૬" મરનારનો મુતવલી (તરસટી) ફાસીક યા કાફર યા ગુલામ હોએ તો વાજબી છે કે તેને દુર કરીને તેની જગોએ બીજાને ઉભો કરીને મરનારની વસીઅતો જારી કરવી. એવી રીતે ખજાનતુલ મુફતાન અને આલમગીરી અને બીજા ફીકાની કીતાબો તથા દુરરૂલ મુખ તારમાં લખેલું છે.

ખુદાતાલા કુરાન મજીદમાં ફરમાવે છે.

(આયત)

ફમન બદદલહુ બાદ મા સમઆહુ ફઇનનમા
ઇસમહુ અલલ લઝીના યુબદદીલુનહુ

મયાની.—૭ જે કોઇ તેના પાછળ બદલી નાખે છે તેનો સગળો ગુનહો બદલદારના માથે છે. બદલનાર ગુનેહગાર છે.

તફસીરે દુરરેમનશુરમાં લખેલું છે.

ઇબન અબી હાતમ અન સઇદ બીન જુબેર યકુલલ લાહો લીલ ઓસીયા મન બદદલલા વસીયતલ મઇયતે બાદ મા

સમેઅ વસીયત ફલમ યમઝા વસીયતા ઇઝા કાના અદલન ફઇનમા ઇસમહુ યાને ઇસમ ઝાલેકા અલલ લઝીના યુબદદીલુ નહુ યાનલ વસી ઇનનેહા

મયાની.—૮ રીવાયત કીધી છે ઇબને અબી હાતમ સઇદ બીન જુબેરથી કે અલ્લાહો તઆલા ફરમાવેછે. વશીઓને કે જો કોઇ બદલ કરે વસીઅત મઇઅતની અને સાંભલી વશી અત તેની અને તેને ચાલુ નકી કરે તેના પાછલ જયારે વસીઅત દુરસત હોઇ મુઆફક શરા શરીફ તો તે ગુનાહનો આખો ટોકરો તેના માથે છે કે જે તેની વસીઅત બદલેછે.

બીજો મેમબર જેરાજભાઇ પીરભાઈ અસલ સુનત જમ આત હતો આજે દસ વરસ થવા આવયા છે કે, તે મજકુરા ઇશમાઇલી પંથમા ગયોછે અને જે શખશ કે સુનત જમાતના ધરમને છોડી દઈ બીજો ધરમ કબુલ કરે. (બીજા ધરમ ઉપર આવે) તો મુસલમાની બાદશાહતમાં તે સજા લાએક છે.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે.

(હદીસ)

મન બદદલા દીનહુ ફકતલહુ

મયાની.—"૧" જે કોઇએ બદલીઓ પોતાનો ધરમ તે તેને તમો કતલ કરો.

અને મુસલમાની બાદશાહતમાં તેની કંઈ પણ વાત મા નવામાં આવતી નથી.

તરીજો મેમબર રહીમતુલા નાહામદ સાયાની વકીલ આગલા શુનત જમાત હતો પણ ચાર વરસ ઉપર તે ઇસમાઇલી પંથમાં ગયોછે તેનુ કારન કે બઇરીના વાસતે જે ધણી પોતાનો ધરમ છોડીને બીજો ધરમ કબુલ કરે તે ઘણો નાદાનછે. હમારા શુનત જમાતમાં ઓરત કમ અકલ ગણાએછે અને હોએછે. અને મરદ ઘણો અકલમંદ ગણાએછે. ઘણાજ અકલમંદ ઉપર જો કદી કમ અકલવાલા ફાવી જાએ તો મોટી અકલવાલાની અ

બ'નાદાન અકલ થઇ જાએછે. અને ઇસલામી સલતનતમાં તે સજાના લાએક છે.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે.

(હદીસ)

મન બદદલા દીનહુ ફકતલહુ

માયાના.—જે માણુશ બદલ કરે પોતાનો ધરમ તેને કતલ કરવો જોઇએ.

અને ઇસલામી બાદશાહતમાં તેનુ બોલવું તથા ગવાહી મંજુર નથી.

ચોથો મેમબર શેઠ ધરમશી પુંજાભાઇ આગલ સુનત જમાત હતો તયાર પછી તે શેઠ'શીઆ ઇસમાઇલી પંથમાં ગયો છે, હમારા ઇસલામી ધરમ પરમાણે જે કોઇ શખશ પોતાનો દીન છોડીને બીજો ધરમ અખતયાર કરે તે, મુસલમાની હુકુમતમ સજાના લાએકછે.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે,

મન બદદલા દીનહુ ફકતલહુ

(હદીસ)

માયના—જે માણુશ બદલ કરે પોતાનો ધરમ તેને કતલ કરો તમો.

ઉપલા ચાર બોજાઓની ઉપર કેહવા પરમાણેની તવારીખ છે તેથી કરી આવા બેદીન શખશો એટલે કે મજકુર ચાર બોજાઓએ તયાર કરેલા કાએદા બુલંદી ઉપર પોંહચી શકતા નથી તેથી હમો આહલે સુનત જમાત આવા. કાએદાઓને કદી પણ પસંદ કરશુ નહી,સાથ હુકમ ખુદા અને રશુલના, કે હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે હજરત રસુલલાહે સલલાહે અલએહ વસલમ ફરમાવેછે.

(હદીશ)

લા તાઅતા લીલમખલુકે ફી માસીયતલ ખાલીક

માયના.—નથી તાબેદારી વાસતે કોઇ પણ મખલુકને કે જે નાફરમાની કરેછે અલાહો તાઆલાની.

હમારા કાએદા શરાના બાંધેલા તયાર છે તમોને જો કદ જરૂર હોએ તો કુરાને મજીદમાં જોવું, અને હદીસ શરીફમાં પણ તપાસ કરવી. હમારા વારસા કુરાને મજીદ અને હદીસ શરીફમાં મોજુદ છે, કેહેવાની કશી જરૂર નથી. અગર જરૂર હોએ તો કુરાન મજીદમાં શુરેહ "નીસા" તથા અનતનામાં જોઇ લેવું, અને ઉપલા ચાર માણસોના હેવાલમાં જો કદી તમુને ખોટું માલુમ પડે તો એકથી કરી હજાર સાક્ષીથી સાબેત કરી આપીસ.

હમો સુનત જમાત નામદાર અંગરેજ સરકારને અરજ કરીએ છીએ અને યાદ આપાવીએ છીએ કે, હમો બેઉ કોમના (તડ) વચે કજીઓ ફેસાદ હમેશા ચાલેછે અને એક કજીઓ સને ૧૮૬૬ ઈસવીના એપરીલ અથવા જુનમાં અતરેની હાઈ કોરટમાં માજી જડજ સર જોસફ આરનોલ્ડ સાહેબ બારોનેટની સામે ચાલયો હતો. તેનો જડજમેંટ સને ૧૮૬૬ના નવેમબર માશમાં અપાયો હતો તે જોઇ લેવો જોઇએ, અને સર જોસફ આરનલડના ફેસલા માફક આ બેઉ ફીરકા (તડા) ઓને જુદા રાખવા જોઈએ, આ બેઉ તડામાં માંહોમાં ધરમ સંબંધી મોટા વાંધા છે તેનો દાખલો આ છે કે મુંબઈની બાજુમાં માહીમ શેહેર વખાણાએલો છે તે શેહેરમાં ઈશવી શન ૧૮૫૦ માં હમો બેઉ કોમો વચે જબરી મારામારી થઈ હતી તેમા ચાર માણશો મારયા જવાથી તેના બદલામાં નામદાર અંગરેજ સરકારે ચાર માણશોને ફાંસી ચડાવીઆ હતા.

બીજો દાખલો હાલ તાજો થોડા વખતનો તયાર છે કે આસરે બે ચાર વરશમાં બે ખુન થયા છે તેમાં એક મુખી હસનભાઇ ગુલામહુશેનનો અને બીજો ખુન લાલન અલાદીનાનો કરાંચી મધે થયો હતો. આ બેઉ ખુનોના મકસદમાં જોઈ લેવાથી તમો સાહેબોને ખબર પડશે કે આ બેઉ ટોલાના અંદર મજહબી એટલે કે ધરમ સંબંધી બાબતોમાં ખુનરેજી થાએછે અને તેથી કરી પઇસાના વાસતે પણ બહુ ખુનો તથા ખુનરેજી થશે. તેથી આ બેઉ તડોને જુદા રાખવા જોઇએ અને સર જોસફ આરનલડના કેહવાને પસંદ કરવું જોઈએ.

હમો સુનત જમાત સાથે તમો નામદાર બહુ મોહબત રાખોછો કાંએ કે હમારા કુરાન મજીદ અને ફુરકાન હમીદમાં અલ્લાહો તાઆલાએ પોતાના હબીબ (દોસત) એટલે હજરત મહમદ રસુલલ્લાહ સલલાહો અલાઈહી વ સલમે ફરમાવેલું છે.

(આયત)

વલા તજદીન અકરબહુમ મવદ્દતલ લઝીના આમનુ અલ્લઝીના કાલુ આના નસારા

માયના.—અને તું ને મલમે મોહબતમાં સઉથી નજદીક મુસલામાનોમા તે લોકં કે જેઓ પોતાને નસરાની કહેછે.

હમો સુનત જમાત આપ સાહેબને મોહબત વાલા અને દોસત સમજીને અરજ કીધી છે. અને નામદાર અંગરેજ સરકારને અરજ કરીએ છીએ. અને યાદ આપાવે છીએ કે ઇસવી સન ૧૮૫૭ અને સન ૧૮૭૭ ના "મલકે મોઅજમા કુઈન વીકટોરીઆં કએસરે હીંદ" ના જાહેર નામાઓ લારડ કેનીંગ અને લારડ લીટને રઇઅતને વાચી સંભલાવીઆ હતા કે "હર માજીસટી કુઈન વીકટોરીઆ એમપરેસ આફ ઇનડીઅ." સોગંદ ખાઇને કહેછે કે, હમો કોઇના ધરમના આડે આવસું નહી, અને કોઇના ધરમ વીરૂધ કોઇ પણ નવા કાયદા અમલમા લાવસુ નહી.

હમો શુનત જમાત એવું ચાહીએ છીએ કે, મજકુર ચાર ઓલ્ડ એટલે મેદીનોના તયાર કરેલા કાયદા હમો ઉપર લાગુ પાડસો નહી. સાથ હુકમ અલ્લાહો તાઆલાના કે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવેલું છે.

(આયત)

વલન યજઅલલલ્લાહુ લીલ કાફરીના અલલ મોમનીના સબીલા

મયાના.–કદી પણ અલાહો તઆલા કાફરોને ઇસ લામીઓ ઉપર રાહ આપસે નહી. રાહથી મુરાદ આ ચાર મેતન (કાફરો) ની રાહ (કાએદા) હમો સુન્નત જમાત ઉપર લાગુ નથી અને આએ ચાર મોતન હમારા ધરમ (ઇસલામ) માંથી નીકલી ગયા છે. સાથ હુકમ અલાહો તઆલાના કે ખુદા ફરમાવે છે.

(આયત)

ઇન્નલ્લઝીના ફ્રરકુ દીનહુમ વ કાનુ શઍન
લસતા મીનહુમ ફ્રી શઇન.

મયાના.–એટલે કે જેઓએ નવા ધાગ પોતાના દીનમા કહાડયા જેથી કેટલાક ફીરકા (તડા) થયા તેઓથી તુંને કાંઇ કામ નથી.]

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે.

(હદીસ)

મીન આહદીસા ફી અમરેના હાઝા મા લેઇસા મીનહુ
ફહુવા રદ મુતફીક આલેઇહી

મયાનો.–જેઓ નવી વાતો કહાડે હમારા ધરમ વચે તે ચીજ કે જેની હસતી હમારા ધરમમાં નથી, બસ તેઓ મરદુદ છે એટલે કે જેઓ પોતાની અકલથી એક વાત કહાડે, કે જે ઇસલામમાં નથી તથા કોઈ કીતાબથી સનદ, જાહેર અથવા છુપી (જાહેર ખફી, લફ્રીયા મુસતનબત) નથી તેવા માણુશો મરદુદ છે. હમારા ધરમમાં અલાહ અને રસુલના હુકમોના વીરૂધ કોઇને હુકમ કરવુ; અથવા કોઇનો હુકમ માનવો, અથવા કોઇના કેહવા અથવા ફેલને સાબુતી પુગાડવી દુરસત નથી, અલાહ અને રસુલના હુકમોના વીરૂધ

ઓસતાદ, અથવા પીર અથવા કોઇના હુકમે. ઉપર કોઇ અમલ કરે, અથવા કોઇ તેવા હુકમ પસંદ કરે તે શખશ કાફર અને મુરતદ (પલીત) અને દીન ઇસલામથી બરતરફ (બદતાલ) છે.

હમારા ઉલમાઓ (ધરમ ગુરૂ) ની સનદ આએછે.

"જએદથી" મુરાદ ખાનમહામદ ભાઈ હબીબ ભાઇ છે અને ઉમરૂથી મુરાદ આહમદભાઈ હબીબભાઇ છે.

સવાલ

"જએદ" પોતાની હયાતી અને સારી હાલતમા અને અકલ હુશીઆરીમાં વસીઅત કીધી કે મારા મુવા પછી દસ હજાર રૂપીઆ અને ૨૫૦૦૦ રૂપીઆ વાસતે મશજીદ અને બીજા મદરસાના કામમાં ખરચ કરવાને વસીઅત કીધી અને ઉમરૂએ જએદના મોત પછી તેના વસીઅતોના વીરૂધ રાખી મુકીઆ અને ખરચમાં નહી લાવયો, શરા શરીફ પરમાણે ઉમરના વાસતે સું હુકમ છે.

જવાબ

"ઉમરૂ" તે કરવામાં મોટા ફાસક (લુચે.) અને ગુનહગાર થયો ખુદા જલશાનહુએ કુરાને મજીદમાં ફરમાવે છે,

(આયત)

તફશીર દુરરે મનસુરીમાં લખેલુ છે.

ફમન બદદલહુ બાદ મા સમીઅ ફઇનમા ઇસમહુ અલલ

લઝીના યુબદદીલુનહુ

અખરજ ઇબના અબી હાતમ અન સઇદા બીન જુબેર યકુલલાહો લીલ આવસીયે મન બદદલહુ વસીયતલ મઇયત બાદ મા સમીઅ વસીયતા ફલમ યમઝા વસીયતા ઇઝા કાના

અદલન ફઇનનમાં ઇસમહુ યાને ઝાલીક અલલલઝીના યુબદદીલુ નહુ યાનેઅલ વસી ઇનતહા.

(સહી) અબુલ હસનાત માહમદ અબદુલહી,
(સહી) નજીરહુસેન સયદ મહામદ,
(સહી) બતોફએલ નબી ઇબ્રાહીમબખશ,
(સહી) સયદ શરીફહુસેન ઝ શરફ સયદ કઉનએન,
(સહી) અબદુલ વહાબ ખાન સાહેબ,
(સહી) ફકીર ઉબેદુલલા અફી અનહુ સહી અલ જવાબે હુરરા,
(સહી) ફકીર નીજામુદીન અલ-જવાબ સહી,
(સહી) કદ સહીલ જવાબ કુતબ ખાદીમ અસસરા શરીફ કાજી શરીફ અબદુલ લતીફ અફી અનહુ
કાજી સહેર મુંબઇ.

જએદ ઉમર અને બકરથી મુરાદએ તરન સ ખસ જેરાજ ભાઇ પીરભાઇ, રહીમતુલા માહમદ સાપાની, અને ધરમસી પુંજા ભાઇની છે.

સવાલ

જએદ, ઉમર અને બકર પેહેલા સુનત જમાત હતા તયાર પછી શીઆ ઇસમાઇલીઆ મજહબ અખતયાર કીધા, શરા શરીફ તેમના વાસતે શું હુકમ કરેછે.

જવાબ

આ તરન શખશો ફાસક (લુચા) ફાજર થઇ ગયા તે ઓ ઉપર સજા આવેછે.

મન બદદલ દીનહુ ફે કતલહુ

મયાની.–જે કોઇ બદલે પોતાનો દીન તેને તમો ફ

તલ કરો તથા તેને સજા કરો. અને તેઓનાથી મળવુ અને સલાહ કરવી લાજમ નથી ખુદા જાણે.

(સહી) અબુલ હસનાત માહમદ અબદુલહી,
(સહી) નજીર હુસેન સૈયદ મહામદ,
(સહી) બતોફ એલે નબી [illegible],
(સહી) સયદ શરીફહુસેન અશરફ સયદ ફઈનેન,
(સહી) અબદુલ વાહબ ખાન સાહેબ,
(સહી) ફકીર ઉબેદુલલા અફી અનહુ સહી અલ જવાબે હુરરા,
(સહી) ફકીર નીજામુદીન અલ જવાબે સહી,
(સહી) કદ સહીલ જવાબ કુતબ ખાદીમ અસસર સરીફ કાજી સરીફ અબદુલ લતીફ અફીઅનહુ કાજી સહેર મુંબઈ,

---

આ લોક મોખુફા બસફાત મજકુરા આહમદભાઈ હબીબભાઈ, જેરાજભાઇ પીરભાઈ, રહીમતુલા સાયાની વકીલ, અને ધરમશીભાઇ પુંજાભાઇ છે.

સવાલ

આ લોક મોશુફ બસફાત મજકુરા અંગરેજ સરકાર પાસે ઘણા આબરૂદાર છે અને તેઓએ થોડાક ધારા વારસા હીસાના તયાર કીધા છે તે શરા શરીફથી વીરૂધ અને તેઓના અકલથી તયાર કરેલા છે તેવા કાયદાઓને કબુલ કરવા કે નહી.

જવાબ

ઇસલામીઓને આવાં કાયદા કે જે શરા શરીફથી વીરૂધ હોએ તે કબુલ કરવા હરામ છે. ખુદાએ તાઆલાએ કુરાને મજીદમાં દરેક વારશના હીસા મુકરર ફરમાવેલાછે. અને દર એકનો હીસસો હજરત રસુલ મકબુલ સલલાહ અલેહી વ સલમે ફરમાવેલા છે તેથી કરી હીસા આપવામાં કોઇને ઓછો અથવા વધુ કરવાનો અખતયાર રહયો નથી. પછી જો કોઈ

બાદશાહ, અમીર અથવા ફકીર અને ગરીબના હીસા કરવામં પોતાની અકલ વાપડે તો તે ગુનહગાર ખુદાની નાફરમાની કરનારો છે. ખુદાતાઆલાએ તેના વાસતે અઝાબનો વાએદો કીધોછે. સીપારે લનતના, શુરે નીસામાં બયાન વારસા હીસસાનો છે. ખુદા તાઆલાએ ફરમાવેલું છે.

(આયત)

આબાઉકુમ વ અબનાઉકુમ લા તદરૂના અઇયહુમ અકરબ લકુમ નફઅન ફરીદતન મીનલ્લાહે ઇનનલ્લાહુ કાના અલીમન હકીમા.

અને તે પછી પણ ફરમાવે છે.

(આયત)

વમન યાઅસલ્લાહુ વ રસુલહુ વ યતઅદદ હુદુદહુ યદખુલુ નારન ખાલીદન ફીહા.

એટલે કે જે કોઇ ખુદાના ફરમાનમાં વધારો કરે અને અલાહના હુકમ વીરૂધ વારસો હીસસો પોતાની દોલત વગેરાની વેંહચીનીમાં કરે તો તે દોઝખી છે.

બીજા ઠેકાણે પણ ફરમાવેલું છે.

(આયત)

વમનલમ યાહકુમુ બીમા અનઝલલ્લાહુ ફઉલાઇકા હુમુઝઝાલીમુન વમનલમ યાહકુમુ બીમા અનઝલલ્લાહુ ફઉલાઇકા હુમુલ ફાસેકુમુ વમનલમ યાહકુમુ બીમા અનઝલલ્લાહુ ફઉલાઇકા હુમુલ કાફેરૂન

એટલે કે જે કોઇ અલાહના ઉતરેલા કલામ પરમાણે હુકમ નહી કરે, અને તે અમલમાં નહી લાવે તો, તે જાલીમ છે. અને તે કાફર છે. ખુદાતાલાએ આ તરણ શબદો ફરમાવલા છે.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે.

લા તાઅતલ મખલુક ફી માસીયતલ ખાલીક.

જે મુસલમાન અલાહ અને તેના રસુલના ઉપર દીલો

જાનથી ઇમાન રાખતો હોએ તે ખુદાના હોકમોને દીલો જાનથી માનસે અને તે હુકમ અમલમાં આણશે. પણ જે કોઇ તે નહી માનશે તે કાફર છે. એ મસલો આરો મજહબના કીતાબોમા લખેલું છે.

વમા અલઇના ઇલ્લલ બલાગ.

(સહી) અબુલ હસનાત માહમદ અબદુલહી,

(સહી) નજીરહુસેન સયદ મહામદ,

(સહી) બતોફ અલે નબી ઇલાહીબબશ,

(સહી) સયદ શરીફ હુસેન ઝ.શરફ સયદ કઉનએન.

(સહી) અબદુલ વાહાબ ખાન સાહેબ

(સહી) ફકીર ઉબેદુલલા અફી અનહુ સહી અલ જવાબે હુરરા,

(સહી) ફકીર નીજામુદીન અલ જવાબ સહી,

(સહી) કદ સહીલ જવાબ કુતબ ખાદીમ અસશરા શરીફ કાજી શરીફ અબદુલ લતીફ અફીઅનહુ કાજી શેહરે મુંબઈ.

બીસમીલ્લા હીરરાહમા નીરરહીમ.

અલ હમદો લીલ્લાહ રબીલ આલમીન વલ આકીબતો
લીલ મુતતકીઈન વસ્સલાતો વસ્સલામો અલા
રસુલીહી મહમદીન વ આલહી વ અસહાબહી
વ આહલે બયેતહી અજમઈન.

હું ગરીબ મીસકીન ખોજા અબદલા બીન હાજી અલા રખીયા નમ્રતા અને આજીજીથી "ખોજા સુનત જમાત"ને યાદ દેવાડું છું, કે આપણે કેટલાક વરશોથી સુનત જમાત છે, અને આપણુ ખોજા સુનત જમાત પરમાણે ચાલતા આવીઆ છીએ. અને સાદી તથા ગમી વગેરા પણ શુનત જમાત પરમાણે કરતા આવીઆ છીએ. અલાહો તાઆલાનો ફરમાન છે.

દલીલ–અતીઉલલહા વ આતી ઊરરસુલા.

માઆની–ફરમા બરદારી કરો તે પાક પરવરદીગારની અને તેના રશુલ (નબી) નું કેહવું માનો.

આ આયત પાકના મુજબ આપણે ચાલતા આવીઆ છીએ અને હવે આપણા "ખોજા સુનત જમાત" ના વીરૂધ વારસા હીસસાની બાબતોમા કેટલાક ધારા નીકલનારછે. અને આ ધરમ વારૂધ કાએદા જો આપણને લાગુ પડશે તો અલાહુ તાઆલાએ ફરમાવેલું છે.

દલીલ–વ મન યાસીલ્લાહો વ રસુલહુ વ એતાઅદદ હુદુદહુ યુદખીલહુ નારન ખાલીદન ફીહા વલહુ અઝાબુન મોહીન.

માઆની–જે કોઈ નાફરમાની કરે ખુદા તથા તેના રસુલ (નબી) નો, અને તેની હદોથી બાહેર જાએ, તો તેને હમેશા આ

નરગમાં દાખલ કરશે અને તે (નાફરમાની કરનારો) જાથુક તેમાં રેહસે અને તેના ઉપર દાએમ (હમેશા) અજાબ (સખત) થતો રેહેશે.

એટલે કે જે કોઇ તે પાક પરવરદીગાર અને તેના નબી અકરમના ફરમાનમાં વધારો કરે અને વારસા હીસસા બાબે પરવરદીગારે કરેલા હુકમના વીરૂધ કરે તો તે દોજખી છે. અને વલી બીજી જગાએ કુરાને મજીદમાં અલાહ સુબહાનહુ ફરમાવે છે.

દલીલ—વ મલલમ યાહકમો બીમા અનઝલઅલાહો ફઉલાઇકા હુમુલ કાફીરૂન.

માઆની—જે કોઇ પરવરદીગારે ઉતારેલા પર હુકમ નહી કરે અને તે અમલમાં નહી લાવે તે કાફર છે.

હવે એ ભાઇઓ એટલે બોજા શુનત જમાત આપણે તો કામ કરવું જોઇએ કે જેમાં શુનત જમાતનો તરીકો જે આપણે અખતયાર કીધો છે, તે લાગુ હોએ અને જો તેના વીરૂધ આપણે નવા નવા અકલી કાયદા કહાડતા રેહશું, તો આપણુને પણ યાહુદી તથા નસરાનીઓના કાએદા લાગુ પડશે, ખુદાના ફરમાન પરમાણે.

દલીલ—ઇનલલઝીના ફરરકુ દીનહુમ વ કાનુ સેઆત લશતા મીનહુમ ફી શએઇન

મઆની—જેઓએ રસતા (રાહા) કહાડી પોતાનાં ધરમમાં અને તેથી કેટલાક ફરકાઓ થયા તેથી તુંને કઇ કામ નથી.

યહુદીઓ, નસરાનીઓ પોતાના ધરમમાં નવા નવા ધારાઓ કહાડેછે, તેથી કરી તેઓ સઘલા મુશરક છે અને જો આપણે પણ યાહુદી અને નસરાનીઓના માફક કદાચ નવા કાએદા કહાડશું. તો આપણુને પણ નીચલો હદીશ માફક બેતાબ (લકબ) મલશે.

રસુલલ્લાહ સલલાહો અલએહી વ સલમે ફરમાવેલું છે.

હદીસ—મન તશબબહા બી કોમીન ફહુવા મીન હુમ.

મઆની—જે કોઇ બીજા કોમની મોસાબીહત (ચાલ ચલન) પકડે તે શખશ તેમાંથી છે.

એટલે કે વારસા હીસાના ધારા બાંધવાથી આપણે પણ યાહુદી અને નસરાની બનીશું.

આ શુનત જમાત ખોજા ભાઈઓ આવા કુફ્ર અને મુશરક યાહુદી અને નસરાની લકબો (ખેતાબ) થી બચવા માટે તમારે। આ કમીન અને કમતરીન ફીદવીએ (શેવકે) આ તજવીજ કરીછે. કે હજી વેર તે કાયદા અમલમાં અથવા જાહેરમાં આવેલા નથી. તે આગમજ એક અરજી નામદાર ગવરનર સાહેબને આપણે શુનત જમાત ખોજાઓ મલીને કરશું, તો તે કુફ્રી કાયદા (ખોજાઓ તથા અંગરેજોએ બનાવેલા) આપણને લાગુ પડશે નહી.

આ વાદ આવાનો સબબ એ છે કે આ ગુલામે પેહેલ વેહેલા એક અરજી ખોજા સુનત જમાતની કારોબારી મંડલીને ગુજારી હતી. તે અરજીનો સાર એછે કે "જે કોઈ ગરહસથ શુનત જમાત થઈને ઇસલામી કાયદા (શરા) વીરૂધ નવા કાયદા કહાડશે અને તે પરમાણે ચાલશે તો કાફ્ર થશે, તે માટે આપણ યાને સગલા શુનત જમાત ખોજાઓને ફરીથી બીજી વખતે જમાત એકઠી કરવી જોઈએ અને બહું મજબુતીથી તકરાર અને વીચાર કરી જો કાએદા આપણ બધા ખોજા શુનત જમાતને પસંદ પડે તે ઉપર અમલ કરવું જોઈએ.

આ મતલબની આ ગુલામે અરજી કરેલી હતી. તે અરજીના જવાબ કરોબારી મંડલીએ પોતાની શભા બોલાવી અને એકઠા મલી બહું ગુફતગો પોત પોતામાં કરીને મારી અરજીનો જવાબ આએ મોકલીએ હતો "કે તમો જે કાએદા માટે લખોછે. તે ધારા પુરા થયાછે. (ધારા બની ચુકા છે) તેમાં વાત ચીત એટલે જમાત એકઠી કરવાનો કામ નથી." . એટલે કે હમો કાફ્ર બનવાને રાજી છીએ. પણ તમારા કહીયા પરમાણે જમાત એકઠી કરશું નહી.

જયારે ઉપલી મતલબનો જવાબ આ ગુલામ અબદુલાને સુનત જમાતના પેશકારો તરફથી મલયો, તયારે હુ એક અરજી ગુવરનર સાહેબને કરી, તેની મતલબ નીચે પરમાણે છે.

"કે હમો ખોજા સુનત જમાત છીએ, અને હમોને શુનત જમાતના કાએદા કબુલ છે. અને નવા કાએદા જે કમીશને ઘડી કહાડયા છે તે હમોને કબુલ નથી; કમીશનમાં જે ચાર ખોજાઓ હતા. તેઓ હમારા ઇસલામી (માહમદી) કાએદાઓથી બીલકુલ અજાણ્યા છે અને હમારા દીન ઇસલામની બીનાથી માહરૂમ (કમનસીબ તથા ગાફેલ છે.) અને તે ચાર ખોજાઓએ બાંધેલા કાએદા જો કદી હમો કબુલ કરશું તો શુનત જમાતમાંથી નીકલી જશું એટલે કે કાફર બનશું; તે માટે હમો શુનત જમાતીયા ખોજાઓ તમો નામદાર ગવરનર શાહેબને અરજી કરીએ છીએ કે, આપ નામદારે આ કાફર બનાવવાવાલા કાએદા પસંદ કરવા નહી એટલે કે પસાર કરવા નહીં, કારણ કે નામદાર એમપરેસ ઓફ ઇનડીઆ કુવીન વીકટોરીઆના જાહેર નામાઓ હીંદુસતાનના વાઇસરાઇ (સુબાઓ) લારડ કેનીંગ અને લારડ લીટને શને ૧૮૫૧ અને ૧૮૭૬ મા બાહેર પાડયા હતા. તે જાહેરનામાઓની મતલબ એ હતી કે "નામદાર કેસરે હીંદે સોગંદ લીધા છે કે "હમારી બ્રીટીશ સરકાર કોઇના ધરમના વચે પડશે નહી, અને કોઇના ધરમ વીરૂધ કશા પણ ધારાઓ અમલમાં લાવશે નહી." તે વચનમાં રાખી આપ નામદાર સાહેબે આ નવા ધારા જે હમારા માહમદી કાયદાઓના વીરૂધ છે. તે પસાર કરવા જોઇએ નહી.

જયારે ઉપલા મતલબની અરજી આ ગુલામની નામદાર ગવરનર સાહેબને મલી તયારે ગવરનર સાહેબે તે અરજીનો જવબ લખ્યો, તે જવાબનો સાર એ છે કે" જે કાએદા માટે તમો લખોછો તે જયારે હમારી મજલીસ (કાઉનસીલ) માં દાખલ થશે તે વખતે હમે તમારી અરજી મજલીસ (કાઉનસીલ) માં રાખશું એટલે કે હાલમાં તો તમારી અરજી અને તે નવા કાયદાનો ખરડો તો પેટીમાં બંદ કરી મુકી આપશું, અને તમો ખોજા માટે શુનત જમાત (શરા મુહમદી) થી વીરૂધ કાએદા • હમો પસંદ કરશું નહીં.

ઉપલા સારનો જવાબ ગવરનર સાહેબ તરફથી જયારે આ ગુલામને મલ્યો તયારે જે વાતનો જીવમાં ખોફ હતો, (કાફર બનવા) તે દુર થયો.

હવે ભાઇઓ (ખોજા શુનત જમાતીઓ) ને આ ગુલામ અરજ કરીને સવાલ કરેછે કે ગવરનર સાહેબનો જવાબ સારો છે કે ખોજા શુનત જમાતની કારબારી મંડલીનો તે પણ મને તો જવાબ ફરંગીનો સારો ખોજા શુનત જમાતની કારોબારી મંડલીના જવાબ કરતાં લાગેછે. તે ઉપરથી મને આ બેત યાદ આવી છે.

(બેત) દરતાર કમર બંદસે લંગી બેહતર,
આઇસે મોમીન મુનકરસે ફરંગી બેહતર.

ભાઇઓ એટલે આપણુ ખોજા સુનત જમાત થઇને ખુદા અને તેના પાક રસુલે કરેલા વારસા હીસસાના કાએદા નહીં કબુલ કરવા અને કમીશને બાંધેલા અકલી કાયદાઓને આપણે કબુલ કરશું. તો આપણે ખોજા સુનત જમાત નામના થયા. તેથી કરી સાવદીનો કોલ આપણા ઉપર લાગુ પડશે.

(કતઆ)

હેચ સએકલ નીકો નદાનદ કરદ,
આહનીગ કે બદ ગોહર બાશદ. ૧
ચુંન બુવદ અસલ જવહરે કાબીલ.
તરબીઅતગ દરો અસર બાશદ. ૨
સગ બ દરયાએ હફત ગના બશોએ
ચુ કે તરસદ પલીત તર બાશદ. ૩
ખરે ઇસા ગરસ બમકા બુરંદ.
ચું બીઆયદ હુનોઝ ખર બાશદ. ૪

૧. જે લોહડું જાતે ખરાબ હોઇછે તેને જોએ તેટલું સાફ (સીકલ) કરે તે સાફ થઇ સકતો નથી.

૨. જીઆરે અસલ સારી હોઇછે તેને નસીહત અસર કરેછે.

૩. કુતરાને સાત ૭) સમુદરના પાનીથી ધુવરાવે તો પણ જીઆરે તે જીંજાલાસે વધારે ખરાબ થસે.

૪. ઇસાનો ઘદેડો અગર મકકા જઇને પાછો આવે તો પણ ઘદેડો રેહસે.

ભાઈઓ આ ગુલામ (અબદુલા) તમો એહેલ સુનત જમાત ભાઇઓ પાસે અરજ કરેછે કે, આપણે સરવે ભાઈઓ (એહેલ સુનત જમાતને) અલાહ અને રસુલની પેહેરવી ઉપર ચાલવું જોઇએ અને અલાહેતાઆલા આપણે દીને મહમદીમાં ખાતેમા બખેર કરે ખુદાનો ફરમાન છે.

(દલીલ)

વ મંઈ યેબતેગા ગેરલ ઇસલામે દીનન ફલંઈ

યુકબલા મીનહુ.

માયની.—જે કોઈ તલાશ કરે મુસલમાની (સુનત જમાત દીનના) સીવાએ બીજો ધરમ કદી પણ તે કબુલ થનાર નથી.

એટલે કે દીને ઇસલામ સીવાએ બીજો કોઈ પણ ધરમ કબુલ નથી અને દીને ઇસલામ સરવે ધરમોથી બેહતર છે,

આ શરવે બયાન કરવાનો મતલબ એ છે કે જે ક. પેદા કમો શને કરયા છે તે રદ કરવા માટે આ યાદનામાં સાથે એક અરજી આ ગુલામે (અબદલા) એહેલ શુનત જમાત ઉપર મોકલાવીછે.. તે અરજી પર તમો સાહેબોએ સહી કરી આ ગુલામ પાસે મોક લાવી આપવી કે આ ગુલામને તમો સાહેબોની સહીઓ કાઉનસીલ માં કામ આવે.

બીજું લખવાનું એ છે કે તમો સાહેબોને તથા આ ગુલામ (અબદુલા) ને તે પાકપરવરદીગાર પોતાના રસુલના મદદથી આ પાક આયત પરમાણે ચાલવની હીદાયત આપે.

(દલીલ)

મંઇ યુતીઇર રસુલા ફકદ અતાઅલ્લાહ.

માયની.—જે કોઇ કેહતું માને રસુલનો તે બરેબર ખુદાનું કહેતું માનવું.

એટલે કે શુનત જમાતના તરીકા ઉપર ચાલવાની હીદાયત આપે.—જયાદા વસલામ,

મુંબઈ તા૦ ૭ મી રજબ, રોજ બુધવાર ૧૨૯૭ હીજરી,

ખોજાઓના નવા કાઈદા સામે ખોજા અબદુલ્લા હાજી અલારખીઆની અરજીના ખુલાસા વીસે વીચાર.

(કાસીદ મુંબાઈ તા૦ ૩૦ મી જુન ૧૮૮૦)

ખોજાઓના ધરમ વગેરા માટે હમારા પતરમા બહુ લખયા થી ફરીથી તેમના ધરમ વીસે બોલવાને હમો વાજબી ધારતા નથી લેકીન એ કોમમાં વારસા માટે જીઆરે વાંધો ઉઠે છે તીઆરે કેટલાક ખરા અને કેટલાક ખોટાના પક્ષમાં દીન અને ધરમની દરકાર ન કરતા દુનીઆનો માલ લપેટવા યાને ખરા વારસનો હક ડુબાવા કોરટ જાઈ છે, અને તીઆં પર જેમ બને તેમ ખરી ખોટી ગવાહી રીવાજની આપે છે, જે શાક્ષીમાંથી ખરી શાક્ષી કોનની છે, તે તપાસવા કોરટને મોહટી જેહમત પડે છે, તે માટે નામદાર કોરટના ફરમાસથી સરકારે ખોજા ગનીઆતને એવી એલતમાસ કરી કે તમારામાં વારસા હીસાને લાગતા કાઇદા નહી હોવાથી કોઈ પણ ધરમના કાઈદા તમુને પસંદ આવે તે બહાલ રાખબામાં આવસે, અથવા તમારા માટે નવા કાઇદા ઘરવા એક કમીશન નેમવામાં આવસે, જે દરખાસત ખોજાઓ બહાલ રાખવાથી તે કાઇદા ઘરવા મી૦ મેલવીલ મી૦ સપેનસર, હી. હાઇનસ આગા અલીશા, મી૦ આહમદભાઇ હબીબભાઈ. મી૦ જેરાજભાઈ પીરભાઇ, મી૦ ધરમસી પુંજાભાઈ, તથા મી૦ રાહમતુ-મહમદ સયાની, એ (૭) સાત ગ્રરસથોની કમીશન નેમાઇ હતી, અને તેઓની એક બે બેઠકો પણ થઇ હતી, લેકીન એ બેઠકોમા મજકુર કમીશનરો સામે કોણ કોનની શાક્ષી લેવામાં આવી અથવા નહી તે બાબે કાંઇ જાહેર બોલાયું નહી, લેકીન બે અંગરેજો અને અલીશાને બાદ કરએ તો બાકી રેહેલા ચાર ખોજાઓ દીન મહમદીના કાનુન કાઈદાથી માહેતી ધરાવતા હોઇ તો કુરાન શરીફના બર ખીલાફ અકલી કાઈદા ઘડી કહાડવા શું તઇયાર થતે?

આફરીન અને શાબાસ છે આગાઅલીશાપર કે જે ઇસમા ઇલઆ ધરમનો એક નાએબ અને ખોજા કોમના મોહટા ટોલાનો;

પેશવા અથવા હાદી છે, અને તેના માનનારા ખોજાઓ તેમને જોઈએ તેવી રીતે માનતા હોઈ અથવા તે જોઇએ તેવા મારગ પર ચાલતો હોય તેથી હમુને કાંઇ નહી, પણ હમુને મોહટી ખુશહાલી એ છે, કે એ "નામદારે મજકુર કમીશનરના સામે એવું બોલ્યા કે હમો ઇસ્માઇલ્યા છે, અને હમુને ઇસમાઇલી કાઇદા જોઇએ, અને જો તમો જે કાઇદા કરવા માંગોછો તે હમારા દીનથી ઉલટા છે, અને તેહમુને કબુલ નથી, તથા આહમદભાઈ હબીબભાઇ શુનત જમાત છે, તેને પણ ઇસલામી કાઇદા કબુલ રાખવા જોઇએ, અને નવા કાઈદાની કાંઇ જરૂર નથી. કેહવત છે કે દુનીઆ લગી મીઠી આકેબત કીને દેખી, ફીર માને કોન! ઝર એવી બલાછે કે ઇસવરી દાવો કરાવે છે, ઝર તે બલા છે નબી અને રસુલોની સચાઇને જુઠલાવવા હીમત કરે છે, ઝર તે બલા છે કે અસહાબો અને ઇમામોને મોહટી જેહમતમાં નાખના શહીદ કરાવીયું છે એ ઝર એવી બલા છે, કે દીન ઇમાનને નુકસાન પુગાડતા મા બાપ બહેન ભાઇમાં રૂસવાઇ કરાવતા થોડાક દીવસ પોતાની મજો બતાવી સેવટ ધદેડે ચરાવે છે, અને જેમ ફીરઉન સદદાદ વગેરાનો નામ નીશાન રહીયું નથી, તેનું કારણ એજ છે કે તેઓ દોલતની ખુંદીમાં પરવરદીગાર અને તેના નબીના કોલથી બાગી થયા હતા, અને જે ખુદાના હુકમ અને નબીના કોલથી જાની બુજીને ઉલટો ચાલે અથવા બીજાને પોતાના સાથે મેળવી લેવાની કોશીસ કરે અને જાહેરમાં મુસલમાન ને બાતીનમાં કુરાનશરીફ અને હદીસથી ઉલટો ચાલે તે એક મુરદાર કુતરાથી બદતર છે, એટલુંજ નહી પણ દીન દુનીયામાં કાલા મોહડાના લંગુર પરમાણે કાલી ઠીકરી જેવો થશે અને તેનો આકેબત પણ તેના લાયકી દુજખીયા સાથે થસે,

ખોજા અબદુલ્લા હાજી અલારખીઆ તરફથી એક બાર અને બીજો આંટ શફાનો ચે. પાનીડે ઉરદુ જુબાનમાં ખોજા સુનત જમાત થઇને કુરાન શરીફ અને પઇગમ્બરની હદીસથી વારેશા બાબે ઊલટુ ચાલવાની પેરવી કરવાની કોશીશ બાબે કરેલા ખુલાશા સાથે હદીશો અને દનીલોની ગવાહી ઇશનામાં રૂકન પરમને ખોલ માઓની શહાદતની ગુજાશ છે તે વાજબી અને હકછે. આ દુનીયામા

ઘણાક શહેરે દોલ થયાછે પણ તેઓ શગલા પોત પોતાના ધરમન કાનુનને માન આપતા આવીઆછે અને બુત પરશતો અને યાહુદીઓનો ધરમ શથાપણ થાવાને હજારો વરસો ગુજરી ગઆછે અને તેમનામા ઘનાક વીદવાનો થઆછે તેમજ ઇશલામી ધરમને શથાપન થવાને નજદીક ૧૩ તેરશો વરશ થવા આવીઆછે એ દરમીઆન ઘનાક વીદવાનો થવા પણ તેમના કોલને માન સગલાઓ આપીયાછે અને ખોજા જેમના ઇશલામને આશરે આરશો વરશ થઆછે અને હજુ સુધી ઇસલામી ધરમના કાનુન કાયેદાને માન આપતા હવે પોતાની બુરી મતલબ પુરી પાડવાના ઇરાદાથી એક નવો રખતો ઇશલામમા નાખવા માગેછે તે પર નામદાર શરકારએ દીઆન આપવું જોઇએ.

હીંદુશતાનની શરજમીનમાં કરોડો મુશલમાનો બીજા ધરમં માંથી વટલેલાછે તથા વટલતા જાએછે અને જો મજકુર ખોજા પરમાને તેઓની વારસાનો હક બાતલ કરવા એવા પગલા ભરે તો ઇસલામી ધરમની આજાદીમા એક રખનો નાખવા જેવુ થશે માટે નામદાર શરકારને લાજમ છે કે તે માટેની પુરત જુસતજો કરવાથી ખરા ખોટાનો શગલો ભનદોલ માલમ પડશે

—:o:—

ખોજાઓમાં બે તડા થવા બાબે ખુલાશો.

જસટીસ આરનલડ ખોજા કેશમાં કરેલા ખુલાસાના નીચે ટાંકેલા કેટલાક ફકરા અગતના છે, જે ઉપરથી સાફ જણાઇ છે કે ખોજાઓમાં અશલથી ધરમ સંબંધી નહી પણ પઇશા માટે ફસાદ એ નાતમાં ચાલતો આવ્યો છે. અને એ ફસાદની આગેવાની માં ખાશ આહમદભાઇ હબીબભાઇનો બાપ હબીબભાઇ ઇબરામ અને બીજાઓ હતા, અને માહીમ ખાતે પણ ખુનો સાજન મેર અલીની દોલતને લાગતા જઘડા પરથી થઆ હતા, શને ૧૮૫૧ મા શર અરસકીન પેરી (Declaration of Right) હક શંબધી ચુકાદો કરવાથી ખોજા નાતમા સુલેહ ચાલી અને નાત બાર જમાતમાં દાખલ થઆને નવો જમાત ખાનો કહાડી

નાખીઆ. ૧૮૬૩મા એક કાગલ આગાખાન કહાડવાથી ફરીથ એ નાતમા ફસાદ થઓ હતો ત કાગલમા અસલી રીવાજના બરખલાફ અને આગાખાણના વડાના ધરમ પર ચાલવા બીસ મુ હતુ, તે ઉપરથી શુની પંથનો બી એ નાતમા રોપાઓ. અને મજકુર ખોજાઓ અબદુલ્લા આલારખીઆના કેહવા પરમાણે ખાસ ખોજા સુની છે, તથા તેઓ ખોજા કેસમાં શુનીનો દાવો કરયાછે તીઆરે તેમને નવા કાઇદાની અગત શું ?

મુંબઇના ખોજાની જમાત અથવ મંડલી સાથે આગા ખાણનો પોતાનો શબંદ કેવો છેઃ—

"એનો પેહેલો સંબંધ તો તેઓ શાથે કજીઓ અને ફીશાદને લાગતો હતો એવું લખેલુ માલમ પડે છે. હાલેના જે વાદીઓ છે તેમાંનો ચાલાક અને વગવાલો આહમદ હબીબભાઈ તેનો બાપ હબીબ ઇભરામની આગેવાનીથી વાદીઓએ ૧૮૨૯માં "દશુન" ઇઆને પોતાની કમાઇ ઉપર કાંઇએક ટકા આપવાને નાપાડી શામને થઆ હતા. એ લોકોનુ શામને થવું તેને તોડી પાડવા માટે આગાખાંને પોતાના ખાશ આડતીઆ તરીકે મુંબઇ ખાતે મીરજા અબદુલ કાસમને મોકલીઓ હતો, અને તેની શાથે એક ઘણીજ ચાલાક ઓરત મેરીબીબી જે આગાખાનની મમાઇ થાએ તેપણ આવી હતી. તેણીએ પોતે જમાતખાનામાં જમાત થએલાં ખોજાઓ આગલ તેઓના મુરશદના દાવા બાબત બલતવાણીથી ભાશાણ કીધુ અને મોતી અશર ઉપજાવી એવું માલમ પડેછે."

ઇસવી સને ૧૮૨૯ના શાલમાં ખોજાઓ ઉપર શુપરીમ કોરટમાં એક બીજ તરીકે ફરીઆદી માંડી કે તેઓ પાસેથી એ કર વસુલ કરવા માટે હોકમનામુ થવું જોઇએ. આએ ફરીઆદીનાં જવાબની ૪થી કલમમાં આગાખાન કેહે છે કે, એ ફરીઆદી કાંઇ તેના હોકમથી માંડી નથી, પણ એક વકાલત નામુ જેના ઉપર આગાખાનની મોહોરથી સીલ કીધેલુ છે, કે "મુંબઇ મધે કેટ લાએક બદ ખશલતના માણશોએ બેઅદબીનો પાઓ નાખીઓ છે, વાશતે જરૂર થઈ કે તેઓના ઉપર અંગરેજની દરબારમાં (મીરજા અબદુલ) એણે ફરીઆદ માંડી." આએ પરમાંણે રીત

સર શતા મળીઆથી ફરીઆદી માંડવામાં આવી હતી, પણ ચલાવી નહી તેથી તારીખ ૨૨મી જુલાઈ ૧૮૩૦ ને રોજે તે ફરીઆદી કહાડી નાખી.

આએ બીના જે શંજોગથી ફાઈલ કરવામાં આવીઉ તે જોતાં તો તેના ઉપર ઘણી અગત લગાડવી એ મારા ધેઆનમાં વાજબી નથી લાગતું. આવા કેર વશુલ કરવા માટે એક અંગરેજી કોરટમાં ફરીઆદ માંડવાથી જે શાર નીકલી શકે તે વીસે આગાખાન શરખો ઇરાનમાં રેહતો ઉમરાવ અધુરી ખબર ધરાવતો હોએ એમ બની શકે. તેણે તે ફરીઆદી આગલ ચલાવી નહી એ ઉપરથી વાજબી અને અકલ કબુલ કરે એવો ખુલાસો એમ થાએ છે કે, તેને ચોકસ ખબર મલવાથી તેને માલમ પડીઉ હોએ કે તેને આએ ભુલ ભરેલી ફરીઆદી માંડી છે, અને તે ઉપરથી તેણે તે માંડી વાલી એમ હોએ, પણ એ વીસે ચોકશ ખબર તો એ છે કે, આએ ફરીઆદી છોડી દીધા પછી જે જુદા પડી શામને થઓં હતા તેઓને મુંબઇની જમાત આગલ બોલાવી મંગાવીઆ અને તેઓ પાસે જે ફીઇ માંગી તે આપવા ના કહું તેથી તેઓને નીઆત બાહેર મુકીઆ. આ ઉપરથી ૧૮૩૦ના શાલમાં હબીબ ઇભરામ અને તેના શાથીઓ શઘલા મલીને બાર જણા હતા તેથી તેઓને બાર ભાઇ કેહતા હતા. તેઓને મુંબઈની સઘલી ખોજાની જમાતે જમાતખાનામાં ભેગી થઇને નીઆત બાર કાહાડીઆ. ૧૮૩૫માં તેઓએ પોતેજ અરજી કરવા ઉપરથી ને આગાખાનના હોકમથી તેઓને જમાતમાં પાછા લીધા, તે એવી શરતથી કે, તેઓ ઉપર ચડેલી ફીઈ તેઓ આપે (કે જે તેઓએ આપી) અને રશેતા પરમાણે જે લવાજમો હવે પછી શરકાર સાહેબના હીશાબે તેઓ પાસેથી માંગવામાં આવે તે આપીઆ કરે.

એ વખતથી તે છેક ૧૮૪૫માં આગાખાન મુંબઇ મધે આવીઆ તાંહાં શુધી એ જમાતમાં કાંઇ પણ વધારે બખેડો થવા બાબેની નોંધ નથી.

૧૮૪૬-૪૭-૪૮મા આગા ખાન કલકતે હતો તે દરમીઆન સાગન મેરઅેલીના દોલત બાબે ફસાદ ઉઠઓ અને એક રીવાજ અને આગા ખાન વાલા કુરાન ઉપરમાને દાવા કરતા હતા અને બે તડા થયા.

૧૮૫૦માં આએ ફશાદમાંથી મેહમ ખાતે એક અફસોશ ઉપજાવનાર બનાવ બનેઓ બાર ભાઇની ટોલકીના ચાર ખોજાઓને શાંમની તરફ વાલાઓ માહેલા કેટલાએકોએ મારી નાખીયા હતા, અને તેમાંના ૧૯ જણાઓની આ ગુના માટે ૧૮૫૦ના ડીસેમબર માશમાં માજી શુપરીમ કોરટમાં તપાશ થઈ અને ચાર જણાને મોહોતની શજા આપી અને ફાંસી દીધા. તે બાદ એ નાતમા સુલેહ થઇ અને નાત બાર મુકેલાને જમાતમા લીધા, ૧૮૬૧ પછી ફસાદ ચાલીઓ:-ખોજા કેસ પેજ ૨૪.

(કાશીદ મુંબઈ તા૦ ૧૬મી જુલાઈ ૨૮૮)

ખરેખર અબદુલા હાજી અલારખીઅ દીની ફરમાન મોજબ જે કહેછે તે વાજબી છે, લેકીન ખોજા અસલથી ઇસલામને માનતા વારસા હીસામા રીવાજને કબુલ કરતાં આવ્યા છે (જુઓ અરસકીન પેરીનો ઓરીઅનટલ કેસીસ પેજ ૧૧૦)

અબદુલા લખે છે, કે "ખાન મહમદભાઇ હબીબના વસી... પરમાણે ચાલવાથી મજકુરની દોલત જે આશરે ૧૭... ની છે તે જતી રેહસે." હમો એ ફકરાને શકથી જોતા કહીએ છ કે ખાન મહમદ હબીબના વીલ પરમાણે બીજો ભાઇ તથા વારસો છે. તે કેમ પોતાના હકો જવા દેસે એ સમજ પડતી નથી, અને નવો કાઇદો જે દીવસથી અમલમાં આવસે તીઆરથી તે પરમાણે અમલ કરવામાં આવસે, એ કાઇદો અગમજ જે ચાલ ચલન રીવાજ ઇસલામી અથવા હુનુદ વગેરાની નાતમા ચાલતી આવી હોઇ તેજ પરમાણે તેનો...

દરેક મુસલમાન જોએ તે મજહબનો હોઇ ને ...
અને હદીસ વીરૂધ જસે. તે બેશક કાફર બદતાલ અ...

થાયછે. તીયારે ઓજા સુનત જમાતને લાજમ છે, જે મજહબની પેરવીમાં મરવાને કબુલ રાખયા છે તીયારે તે મજહબથી ઉલટુ ચાલલું એ એક કાલો ડાગ જેમ કછી મેમણોના કપાલે જેઓ ઝરના લાલચમાં ચોટાડીને આ દુનીઆથી ખાલી હાથ ગયા છે તે પરમાણે પોતાના હાથે બે દીવસની જીંદગી માટે લગાડવું વાજબી નથી. પછી તમારી ખુસી.

ખરેખર જોઇએ તો દરએક કોમ, પછી જોઇએ તે ધરમ શંબંધી બાબતથી અથવા બીજી બાબતથી જુદી હોએ પછી જોઇએ તો દેવલ અથવા નાહાનુ દેવલ, જાત અથવા મંડલી હોએ તોપણ મંડલીને કાએમ રાખવાને માટે મંડલી એની શાથે જે શંબંધ ધરાવનારી જરૂર કરીને સતા હોવી જોઇએ છે કે જે શતા ઘણા બારીક વખતમાં અને વાજબીજ કારણને લીધેજ વાપરવી જોઇએ. એ શતા એ કે જેઓને મંડલીના શભાશદ થવાના ચોકશ ઠેરવેલા કાએદા પરમાણે ચાલવાની ખબર તથાં ચેતવણી આપ્યા છતાં જેઓ તે પરમાણે બે હોશથી ચાલતા નથી કે જે પર સે તે મંડલીના શભાશદ હોવાને લીધે તેઓને ચાલવું જોઇએ છે, પણ જેઓ તે પરમાણે નહી ચાલેઆથી તો તેઓની પાસેથી તે મંડલીના હકો લઇ લેવા જોઇએ છે.